הלכה · משנה תורה · מפרשים · שער המלך · ספר שופטים

שער המלך על משנה תורה, הלכות עדות

רבי יצחק נוניס בילמונטי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

שער המלך על משנה תורה, הלכות עדות

רבי יצחק נוניס בילמונטי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/שער-המלך-על-משנה-תורה-הלכות-עדות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ד 4

פרק א

הלכה ד

מצות עשה לדרוש את העדים בכמה בחדש באיזה יום מימי השבת כו'. הנה התוס' בפ"ק דפסחים די"ב ע"ב ד"ה באיזה יום הק' וז"ל תימה כיון דכבר כוונו יום א' לחדש למה לי למשיילנהו באיזה יום והלא אפילו לא כונו באיזה יום הו"ל חוזרין ומגידין ואין יכולין לחזור בהן וי"ל כו' ועיין ברש"י ז"ל בר"פ היו בודקין ד"ה באיזה יום שתירץ באופן אחר וז"ל אע"פ שאמרו בכך וכך אעפ"כ שואלין להם באיזה יום כו' ושמא יש עדים להזימן ואין מעלין על לבם חשבון של חדש כו' ומוהרש"ל ז"ל כתב בהגהותיו וז"ל ואני אומר אפילו אם יעלו על לבן של המזימין לכוון ולהזימן כשאמרו בכמה בחדש אפ"ה לא יכלו להזימן דאם יאמרו העדים בג' בחדש ויבואו המזימין לומר והלא בג' בחדש עמנו הייתם יכולים לומר טעינו בעבורא דירחא כו' יע"ש וראיתי להרב חד"ה שתמה עליו וז"ל ודבריו תמוהים דא"כ אמאי חשיב בכמה בחדש מז' חקירות כיון דלא אתו עליה לידי הזמה שיאמרו טעינו בעבורא דירחא כדאמרינן לקמן בכמה בשעה דלא הוי מן החקירות מה"ט דלא אתו לידי הזמה עליה אלא ע"כ דמיירי הכא באתי לידי הזמה על כמה בחדש וכגון דיהבי להו כל טעותא כגון שאומרים שכל אותו יום וטעותא הייתם עמנו דהיינו בו ביום וביום שלפניו ושלאחריו דבכה"ג אמרינן בפ"ק דפסחים לרבא בטעות דשעות עכ"ד:

ולע"ד נראה שאין כאן מקום תמיה על מוהרש"ל משום דלפי דעת הר"ב חד"ה קשה דאדפריך בפ"ק דפסחים לאביי אליבא דר"י דאמר אדם טועה חצי שעה ולרבא אליבא דר"מ נמי דאמר אדם טועה ב' שעות חסר משהו מחקירת באיזה שעה ואי אמרת טעו אינשי כולי האי חקירות דאיזה שעה נמי עדות שאי אתה יכול להזימן היא דאמרי מטעה קטעינן ולא אסיק אדעתיה תי' דיהבינן להו כל טעותייהו אמאי ל"ק לי' מחקירה כמה בחדש דקודמת דהו"ל עדות שאי אתה יכול להזימה דאמרי מטעה קא טעינן בעבורא דירחא ולשנויי דיהבינן להו כל טעותייהו כדמשני אחקירת איזו שעה אלא ע"כ נראה דעל כמה בחדש ל"ק ליה משום דאע"ג דבחקירת כמה בחדש גרידא לא אתי לידי הזמה משום דיכולין לומר טעינו בעבורא דירחא מ"מ כשאנו שואלים אותן באיזה יום כו' עדותן על מספר החדש שאמרו הרי הוי עדות שיכול להזימה באותו יום שאמרו ונמצא כשמזימין אותן על אותו יום הרי מזימין אותן ג"כ על כמה בחדש שאמרו בכך וכך לחדש הרג זה את הנפש דחקירת כמה בחדש ובאיזה יום חדא מלתא היא וההזמה הנעשית בחקירת איזה יום הויא ג"כ הזמה לחקירת כמה בחדש שהרי חקירת איזה יום גרידא

בלא חקירת כמה בחדש לא מהני לן מידי שאם יאמרו בג' בשבת הרג את הנפש לא אתי לידי הזמה דאין אנו יודעים איזה ג' בשבת היה ונמצא דבחקירת כמה בחדש אתי לידי הזמה על חקירת באיזה יום והו"ל כאלו הן חקירה אחת דתרוייהו צריכי כדכתיבנא אמנם אחקירת איזה שעה פריך תלמודא שפיר דהו"ל עדות שאי אתה יכול להזימה באותה חקירה דלאו הא בהא תליא ותרי מיני חקירות הן כיון דבחקירת איזה יום אפילו בלא חקירת איזו שעה אתי לידי הזמה על אותו חקירה ועל חקירת איזו שעה לא אתי לידי הזמה ואהא משני דיהבי' להו כל טעותייהו כנ"ל:

ועוד נראה דאפילו להרב חד"ה דס"ל דמיירי הכא באתי לידי הזמה על כמה בחדש וכגון שאומרים אותו יום וטעותא עמנו הייתם אכתי דברי מוהרש"ל ז"ל שרירין וקיימין דמש"ה הוצרכו לחקירת איזה יום משום דבחקירת כמה בחדש גרידא נהי דאתי לידי הזמה אם יש עדים שיאמרו אותו היום וטעותא עמנו הייתם מ"מ אם אין עדים אלא על אותו יום גרידא אין יכולין להזימן מש"ה שואלין להם באיזה יום כדי שיוכלו להזימן על אותו יום וכעין זה כתב רש"י ז"ל על חקירת איזו שעה יע"ש כנ"ל פשוט:

ומ"מ זה שכתב מוהרש"ל דב' עדים נמי יכולים לומר טעינו בעיבורא דירחא מדברי התוס' שם בסנהדרין דמ"א ע"ב ד"ה א' אומר בג' ובפסחים ד"ה אלא נראה לכאורה שחולקים על זה שכתבו וז"ל וי"ל דקסבר רבא דאין לתלות טעות בב' וכ"כ בד"ה לרבי מאיר וא"כ כי היכי דבטעות דשעות אמרינן דב' לא עבידי דטעו ה"נ בטעות דעיבור החדש דוקא בא' אומר בב' וא' אומר בג' עדותן קיימת משום דשמא א' טעה בעיבורא דירחא אבל ב' לא טעו וכ"כ הר"ב ראש יוסף בהלכות עדות סי' ל"ג הגהה מ"ו יע"ש אלא שיש לדחות דדוקא בטעות דשעות דבאומד הדעת תליא מלתא הוא שכתבו דב' לא טעו באומד הדעת אבל בעיבורא דירחא דבשמיעה תליא מלתא איכא למימר דכי היכי דהא לא שמע הא נמי לא שמע ויש להוכיח כן ממ"ש התוס' בפרק איזהו נשך דע"ב ד"ה שטר שיש בו רבית וז"ל אבל ק' ההיא דשטרי חוב המוקדמין היאך העדים כשרים כו' והלא העדים הללו במתכוין חתמו שקר והקדימו את הזמן וי"ל כו' או כגון שאומרים טעינו בשנות המלך או בעיבורא דירחא בין מלא בין חסר ולא הזכירו בשטר כו' הנה מדברי התוס' הללו מוכח דס"ל דאפילו בב' עדים יכולים לומר טעינו בעיבורא דירחא ולפי דעת הר"ב ראש יוסף נמצאו דבריהם חולקים ועוד נראה דע"כ לא כתבו התוס' דאין תולין הטעות בב' אלא בא' אומר בג' וא' אומר בה' וא"כ במזימין שאומרים עמנו הייתם עד סוף ה' שהעדים אינן אומרים שטעו אלא שאנו באים לומר דמ"ש עד סוף ה' סוף ד' היה וטעו בדעתם וחשבו שהוא סוף ה' אהא הוא שכתבו דלא תלינן אנן בדידן

לומר כן שטעו וזה מדוקדק בדבריהם שכתבו דלא תלינן ולא כתבו דשניהם אינן טועים אמנם היכא שהעדים עצמם אומרים שטעו ה"נ דנאמנים כיון דעבידי אינשי דטעו והיינו שכתב מוהרש"ל דאם יבואו המזימין ויאמרו עמנו הייתם יכולים לומר טעינו בעיבורא דירחא ולא קטלינן להו מספיקא ותדע שכן מדפרכינן התם בפסחים ואי אמרת עבידי אינשי דטעו כולי האי חקירות דאיזו שעה נמי עדות שאי אתה יכול להזימה הוא דאמרי מטעי קא טעינן והשתא לדעת התוס' מאי קו' הא חקירות דאיזו שעה הוי שפיר יכול להזימה כששניהם אומרים בשעה פלוני דב' לא עבידי דטעו ודוחק לומר דתלמודא הכי פריך חקירות דאיזו שעה בא' אומר בב' שעות וא' אומר בג' עדות שאין אתה יכול להזימ' והו"ל כא' אומר איני יודע דהעדות בטלה ואמאי קתני מתני' דעדותן קיימת דא"כ לא הו"ל למפרך בהאי לישנא אלא הכי הול"ל ואי אמרת טעו אינשי כו' האי א' אומר בב' וא' אומר בג' אמאי עדותם קיימת כו' הא הו"ל עדות שאי אתה יכול להזימו ומדלא פריך הכי משמע דהכי ק"ל דחקירת איזו שעה לא משכחת ביה הזמה ותו דאכתי ק' מהא דפרכינן בפרק היו בודקין ד"מ ע"ב מגדף בה ר"א אימא לאתויי ח' חקירות כו' והא אמרת לאתויי בכמה בשנה הניחא כו' אלא לאביי כו' ולרבא דאמר טעה אינש כולי האי מאי איכא למימר אלא כו' והשתא לדעתו ז"ל מאי קושיא הא לרבא דס"ל דלא תלינן הטעות בב' שפיר איכא למימר דמשכחת ח' חקירות דאתו לידי הזמה כששניהם מעידים על כמה בשעות דאז אתי לידי הזמה דב' לא עבידי דטעו דהא ליכא למימר דתלמודא פריך היכא דב' חלוקין בעדותן דא' אומר בתחלת השעה וא' אומר בסופה דא' עבידי דטעו והו"ל כא' אומר איני יודע דעדותן בטלה דאימא ה"נ דקרא אתא לאתויי ח' חקירות דהיינו חקירת כמה בשעה דאתי לידי הזמה כשב' שוין בעדותן וכשחלוקין בעדותן נימא דעדותן בטלה דומיא דאחד אומר איני יודע ומנ"ל דעדותן קיימת כי היכי דנימא דלא משכחת ח' חקירות אלא משמע דאפילו בב' היכא שאומרים טעינו בשעות נאמנים ומש"ה פריך דהו"ל עדות שאי אתה יכול להזימה דאמרי מטעי קא טעינן אלא שמדברי התוס' דפסחים ד"ה הנזכר מוכח דאפילו כשאומרים טעינו בעיבורא דירחא אינן נאמנים ואין יכולים לחזור וכמו שהוכיח הר"ב חד"ה יע"ש ודוק:

עוד הקשה הרב ראש יוסף לתי' מוהרש"ל דתינח כשיאמרו בכמה לחדש קודם רובו של חדש דאז איכא למימר דטעו בעיבורא דירחא ומשו"ה צריך לחקירת איזה יום אבל כשאמרו העדים בעשרים לחדש אחר רובו של חדש דאז לא טעו בעיבורא דירחא אמאי צריך לחקירת איזה יום יע"ש מה שתי' ותיר' הוא מוכרח לא"נ שתי' התוס' בפסחים אמנם לתירוץ מוהרש"ל י"ל באופן אחר דהא דאמרינן בגמ' דאחר רובו של חדש לא

טעו היינו דוקא לענין דעדותן בטלה משום דדוקא קודם רובו של חדש דרובא דעלמא טעו אזלינן בתר רובא בד"נ וכמ"ש בפ' בן סורר אבל אחר רובו של חדש כיון דליכא רובא לא קטלינן מספיקא אמנם לענין למשוייניהו זוממין ה"נ דאפילו ברובו של חדש לא קטלינן להו דספיקא הוי ולא קטלינן להו מס' ועיין בס' פמ"א ח"א סימן ק' שדבריו יש בהם מן הגמגום כמו שיראה המעיין ודוק ועיין במ"ש רבינו בפ"ב מהלכות אלו דין ד' אמר עד אחד בשני שעות כו' שדרך העם לטעות בשעה אחת ועיין במ"ש מרן שם ועיין בתשו' מוהר"י בירב סימן מ"ג ובתשו' סימן מ"ב כתב שלדעת רבינו אין אדם טועה אלא שעה אחת ודבריו סתרי למ"ש בסימן מ"ג יע"ש ורבינו השמיט דין א' אומר בה' וא' אומר בז' עדותם בטלה האמור במשנה וטעמא משום דהך חילוק לא איצטרך אלא לר"י דס"ל דאחד אומר בו' ואחד אומר בה' עדותם קיימת וקאמר דאחד אומר בה' ואחד אומר בז' מודה דעדותם בטלה מטעמא דחמש חמה במזרח ושבע חמה במערב אכן לדידן דקי"ל כר"מ בלאו ה"ט נמי עדותן בטלה מטעמא דלא טעו אינשי כולי האי אלא דאכתי נראה דנפ"מ לאחד אומר בסוף ה' ואחד אומר בתחלת ז' דאע"ג דטעו אינשי בהאי אפ"ה עדותם בטלה מטעמא דה' חמה במזרח ולפי מ"ש התוס' פ"ק דפסחים דף הנזכר ע"ב ד"ה בשית לחד תי' דהא דקאמר שית חמה בי קרנא קאי וטעו בין תחלת ו' לז' היינו דוקא לחמץ דלכל מסור אבל עדות מסורה לזריזים ולא טעו בין ו' לז' נראה דאפילו באחד אומר בו' ואחד אומר בז' עדותם בטלה מטעמא דז' חמה במערב ושית חמה בי קרנתא והא דתניא במתני' א' אומר בה' ואחד אומר בז' לאו דוקא אלא ה"ה שש ושבע אלא איידי דנקט לעיל ג' וחמשה נקט נמי הכא בה' וכ"כ רש"ל ז"ל שם בהגהותיו אלא דקשה לי דא"כ משמע דאחד אומר בחמש ואחד אומר בשש דעדותם בטלה מהאי טעמא גופיה דה' חמה במזרח ושית חמה בי קרנתא דכי היכי דאחד אומר בו' ואחד אומר בז' אמרינן דעדותם בטלה מטעמא דעדים זריזים ולא טעו בין שית דחמה בי קרנתא לשבע דחמה במערב ה"נ נימא הכי דלא טעו בין חמש לשית מה"ט דה' חמה במזרח ושית חמה בי קרנתא וכ"ת ה"נ א"כ ק' מדאמרינן התם דלר"י יהבינן לה להך דג' וה' מתחלת שעה ראשונה עד סוף שש ולפי זה אמאי יהבינן ליה עד סוף שש הא גבי עדים דזריזים לא טעו בין שש לג' וי"ל דע"כ לא כתבו התוס' ז"ל אלא לענין דעדותם בטלה מטעמא דזריזין ומסתמא אמרינן דמכחישין זה רת זה אמנם לאשוייניהו זוממין ה"נ דלא קטלינן להו מספיקא משום דאיכא למיחש שמא עדים הללו לאו זריזים נינהו ולא דייקי בהא ועוד יש לחלק ולומר דבאחד אומר בחמש ואחד אומר בשית מודו התוס' ז"ל דעדותם קיימת ודוק: